

EEN VROUW WORDT VOOR JEZUS GELEID

Johannes 8: 1 - 11

Een proeve

Eddy L Maertens

Verantwoording

Ik heb deze titel gekozen omdat de misstap van de vrouw die, volgens het Johannesevangelie, door wetsgetrouwe Schriftgeleerden en Farizeeën voor Jezus werd gebracht, tot op vandaag blijft resoneren in de collectieve herinnering van kerk en samenleving. Hoewel Jezus haar benadert als een volwaardig en verantwoordelijk mens - en haar, te midden van beschuldiging en dreiging, de ruimte tot bekering schenkt - blijft het stigma van haar daad als een brandmerk doorwerken in de interpretatiegeschiedenis.

In deze verhandeling wil ik samen met u deze scène doordringen, niet enkel als toeschouwer, maar als deelnemer aan het spanningsveld waarin zij zich afspeelt: een samenleving, geworteld in de Thorah, waarin eer, schande, reinheid en overtreding sociaal en religieus bepalend zijn. Wanneer wij dit verhaal uitsluitend lezen door de lens van onze moderne ethiek of cultuur, dreigen we het profetische en bevrijdende karakter van Jezus' optreden niet volledig te begrijpen.

Om die reden wil ik het gebeuren herbeleven vanuit het perspectief van alle betrokkenen: de Schriftgeleerden en Farizeeën met hun beroep op de Thorah; de vrouw, als kwetsbare en veroordeelde partij; maar bovenal Jezus, wiens tussenkomst de menselijke en goddelijke dimensie in één gebaar samenbrengt. Zijn zwijgen, schrijven in het stof, en zijn woorden van oordeel én genade wijzen op een diepere werkelijkheid: de overgang van een wettische rechtspraak naar een genadige rechtvaardiging.

Binnen deze scène krijgt de vrouw, meer dan een historische figuur, ook een symbolische functie. Zij vertegenwoordigt Israël in zijn kwetsbaarheid, de scala aan kerkgenootschappen in hun voortdurende roeping tot bekering en de mens in zijn ontmoeting met de God die niet veroordeelt maar ten leven leidt. In haar vernedering en herstel wordt de contour zichtbaar van de heilsgeschiedenis zelf: de beweging van schuld naar vergeving, van dood naar leven, van wet naar genade.

Om de authenticiteit van mijn onderzoek te waarborgen, heb ik er bewust voor gekozen af te zien van het raadplegen van secundaire literatuur over dit onderwerp. Ik wil mij niet laten leiden door een traditie die door de eeuwen heen vaak is vervormd. Daarom baseer ik mijn interpretatie van het onderwerp op een directe bestudering van de primaire bronnen die geworteld in de Joodse verhalende en culturele context van de tekst en op een kritische lezing van de Hebreeuwse en Griekse grondteksten. De Schriftpassages waarnaar ik verwijs, dienen ter bevestiging en onderstreping van mijn standpunten.

Om de leesbaarheid van deze verhandeling te bewaren, heb ik ervoor gekozen enkele contextuele en exegetische beschouwingen onder te brengen in een afzonderlijk addendum. Daar vindt u meer achtergrond over de juridische praktijken in het Judaïsme van de eerste eeuw, de opbouw van de tekst, en de theologische implicaties ervan binnen het bredere evangelische relaas.

Inleiding

Het verhaal van de overspelige vrouw (Johannes 7:53 - 8:11) behoort tot de meest aangrijpende én omstreden passages uit het Nieuwe Testament. De scène waarin Jezus weigert een overspelige vrouw te laten stenigen, en haar aanklagers uitdaagt met de woorden: “Laat hij die zonder zonde is, als eerste de steen werpen,” is wereldwijd bekend - en tegelijkertijd eeuwenlang onderwerp geweest van discussie, censuur en terughoudendheid.

Dat sommige vroege handschriften deze passage geheel weglaten, is veelzeggend. In de vroege kerk werd deze perikoop als zodanig bedreigend of verwarrend ervaren, dat ze soms buiten de canon werd gehouden. De kracht van Jezus’ genadevolle reactie op zowel de vrouw als haar beschuldigers raakte aan diepgewortelde maatschappelijke en religieuze structuren - en zette het denken over schuld, gerechtigheid en vergeving op scherp.

In deze bijdrage verkennen we de historische context van deze confrontatie, de juridische en religieuze spanningen waarin zij plaatsvond, en de blijvende betekenis van Jezus’ reactie. Wat maakte dit moment zó explosief? En waarom blijft het tot op vandaag een spiegel voor kerk, samenleving en individu?

Het verhaal dat Johannes ons meegeeft in zijn evangelie kent een onmiskenbaar vervolg in de herkenbare geschiedenis over de steniging van een jonge Iraanse vrouw dat is gebaseerd op waar gebeurde feiten. Het was de basis voor de film "The Stoning of Soraya M.", die het verhaal vertelt van Soraya Manutchehri, die in 1986 werd gestenigd op beschuldiging van overspel. De film is gebaseerd op het boek “La Femme Lapidée” (De gestenigde vrouw) van Freidoune Sahebjam. Nadat hij autopech heeft gekregen in een afgelegen Iraans dorp waar hij benaderd wordt door Zahra die hem op indringende wijze het gruwelijke lot van haar nichtje Soraya vertelt. Soraya is een jonge moeder en is middels een slecht gearrangeerd huwelijk getrouwd. Haar gewetenloze echtgenoot heeft zijn zinnen echter gezet op de veertienjarige dochter van een vriend en wil scheiden. De eigenzinnige Soraya stemt hier niet in toe en wordt vervolgens de prooi van list, bedrog en intriges en wordt valselijk beschuldigd van overspel. In een poging Soraya’s onschuld aan te tonen onder het onverbiddelijke Sharia-rechtsgezag zoeken Soraya en Zahra wanhopig een weg uit een mijnenveld van complot en leugens. Alle pogingen zijn gedoemd te mislukken want de wetgeving wordt uitgevoerd door corrupte machthebbers en de moedige Soraya wordt uiteindelijk tot de dood door steniging veroordeeld. Om het afschuwelijke van dergelijke straf te illustreren, prik ik hierbij deze YouTube-link opdat het immorele mag en moet benadrukt worden. Ik meen dat ik niet overdrijf wanneer ik erop aandring ons de vraag te stellen of YHWH, de levengevende God, wel deze fysieke (martel)dood eist voor de zondaar.

<https://www.youtube.com/shorts/pb0-m7GipUY?feature=share>

Motief voor de confrontatie

Het verhaal van de zogenoemde “overspelige vrouw” is in de geschiedenis van het vroege christendom bijzonder omstreden gebleken. Zozeer zelfs dat sommige vroege handschriften deze passage geheel uit het evangelie van Johannes weglaten. Zowel religieuze als civiele autoriteiten vreesden dat Jezus’ vergevingsgezindheid vrouwen ertoe zou aanzetten morele grenzen te overschrijden, zonder vrees voor consequenties.

Een vrouw die - gewild of ongewild - in een dergelijke situatie belandde, werd destijds, en niet zelden ook nu nog, het mikpunt van publieke veroordeling. Het stigma was zo zwaar dat vergeving als ongepast gold. Zelfs wanneer zij schuld bekende en oprecht berouw toonde, werd zij vaak als hypocriet afgeschilderd, en bleef vergiffenis uit. De man daarentegen kon zijn misstappen doorgaans ongestraft herhalen - een schrijnende dubbele moraal die tot op heden voortduurt. Maar waar ligt dan werkelijk de hypocrisie?

Dankzij Hiëronymus van Stridon, die aan de basis stond van de canonieke samenstelling van de Schrift, is dit verhaal bewaard gebleven. In zijn Latijnse vertaling van de Bijbel, de Vulgaat, nam hij de passage op. Daardoor beschikken wij over een indringend moment uit het leven van Jezus - een gebeurtenis die het bestaan van de aangeklaagde vrouw voorgoed veranderde [1].

Waar de synoptische evangeliën vooral Jezus’ fysieke optreden benadrukken, legt Johannes de nadruk op het scheppende - of beter: herscheppende - werk dat voortkomt uit Gods Woord. De geschiedenis die hij doorgeeft is dan ook meer dan een verslag: het is een oproep aan de mensheid om zich te laten vormen door dat herscheppende Woord, en zich af te keren van begeerten die vervreemden van de Schepper.

De aanloop naar de confrontatie tussen Jezus en de Joodse religieuze leiders begint al in Johannes 7. Tijdens het Loofhuttenfeest (Sukhoth) onderwees Jezus de pelgrims, die zich in Jeruzalem, in de zuilengalerij van de tempel, hadden verzameld. Zijn woorden riepen felle weerstand op bij het Sanhedrin, de hoogste Joodse raad. Zij stuurden tempelwachters om Hem te arresteren, maar deze keerden terug zonder gevangene - en met de onthutsende verklaring: “Nog nooit heeft een mens zo gesproken als deze.”

Voor de Schriftgeleerden en Farizeeën - meesters in Thorah en Halakhah - was deze uitspraak een regelrechte provocatie. Het idee dat een Galileeër, door sommigen zelfs erkend als profeet en Messias, hen in wijsheid zou overtreffen, was onaanvaardbaar. In hun ogen was het tijd om het volk - dat zij als “onwetend in de Wet” beschouwden - te laten zien wie de ware leermeesters waren. Niet de profeet uit Galilea, maar zij, de rabbi’s op de stoel van Mozes gezeten, waren de legitieme uitleggers van Gods wet (vgl. Jesaja 9:1; Mattheüs 4:15 - 16; Johannes 7:47, 49; Mattheüs 23:1 - 3) [2].

Maar hoe kon men het gezag van deze Galilese leraar ondermijnen?

De zaak van een vrouw die op overspel was betrapt, bood een uitgelezen kans. Volgens de Thorah stond op overspel de doodstraf, maar onder Romeins gezag mocht het Sanhedrin - behalve in gevallen van tempelschennis - deze straf niet uitvoeren. Door Jezus de vraag voor te leggen of de vrouw gestenigd moest worden, probeerden zij Hem te vangen in een juridisch en moreel dilemma: instemming zou een overtreding van de Romeinse wet betekenen, weigering een ondermijning van de Thorah.

De Aanklacht: Overspel in het Oude Israël

De boeken Leviticus (20:10) en Deuteronomium (22:22 - 24) maken onmiskenbaar duidelijk dat overspel in het oude Israël werd beschouwd als een uiterst ernstige overtreding, waarop in principe de dood door steniging stond [3]. Deze strenge sanctie vloeyde niet alleen voort uit de sociale ontwrichting die het verbreken van een huwelijksverbond met zich meebracht, maar vooral uit de theologische betekenis van het huwelijk zelf. Het huwelijk gold als een *b'rieth* - een heilig verbond - dat verankerd was in Israël's bredere verbondsdenken. In die context weerspiegelde het huwelijk de relatie tussen Jahweh en Zijn volk. Overspel was daarom niet louter een persoonlijke misstap - een breuk van het verbond tussen bruidegom en bruid, maar werd ook gezien als een daad van ontrouw jegens God [4].

Binnen de juridische praktijk van het oude Israël - en later binnen de rechtsorde van het Sanhedrin, het hoogste religieuze en juridische college - golden strikte voorschriften rond bewijsvoering en getuigenverklaringen. Volgens de Mishnah (o.a. Sanhedrin 5:1) waren minstens twee onafhankelijke, betrouwbare ooggetuigen vereist die een exact overeenstemmend verslag gaven van de feiten. Deze rechtsregels waren bedoeld om willekeurige of lichtvaardige veroordelingen te voorkomen. In de praktijk leidde dit ertoe dat doodstraffen zelden daadwerkelijk werden uitgevoerd.

De rabbijnse traditie onderstreepte bovendien het belang van transparantie en rechtsgelijkheid. Zowel aanklager als beklaagde moesten worden gehoord - een beginsel dat ook doorklinkt in de tussenkomst van Nicodemus in Johannes 7:50, waar hij pleit voor een eerlijke rechtsgang. In Leviticus 20:10 en Deuteronomium 22 wordt expliciet gesteld dat bij overspel zowel de man *als* de vrouw ter verantwoording moesten worden geroepen, en - indien schuldig bevonden - beiden dezelfde straf moesten ondergaan.

Tegen deze achtergrond krijgt het evangeliieverhaal waarin een vrouw wegens overspel bij Jezus wordt gebracht een indringende lading (Johannes 8:1 - 11). Hoewel de aanklagers zich beroepen op de Wet van Mozes, rijst een fundamentele vraag: waar is de man? Volgens de Thorah en de daarop gebaseerde rechtspraktijk kon een zaak van overspel niet eenzijdig worden behandeld. Het ontbreken van de man - die volgens de Wet evenzeer schuldig zou zijn - wijst op een partijdige, juridisch gebrekkige aanklacht. Daarmee handelen de aanklagers in strijd met de geest van de Thorah, waarin gerechtigheid, waarheid en integriteit centraal staan.

Als de man niet kon worden geïdentificeerd of als er onvoldoende bewijs tegen hem was, dan mocht ook de vrouw niet worden veroordeeld. Jezus doorbreekt het systeem waarin macht bepaalt wie gestraft wordt (cfr. Johannes 7: 24). Zijn reactie kan dan ook worden gelezen als een herstel van de oorspronkelijke bedoeling van de Wet: geen juridische strengheid zonder morele rechtvaardigheid.

De confrontatie met de aanklagers: de Wet... niets dan de Wet

Te midden van het tumult dat haar omringde, zat zij - geknield op de grond. Ze wachtte. Op het vonnis. Op de eerste steen. Op pijn, dood... misschien zelfs op een greintje medelijden. Geen van de aanwezigen stelde haar ook maar één vraag. Niemand vroeg naar haar motieven of omstandigheden. Was het uit bittere noodzaak dat zij zich had overgegeven? Dreef honger haar ertoe? Of was het erger - werd zij daartoe gedwongen? Zoveel vragen, maar geen enkel antwoord werd gehoord... Haar zwijgen vulde een oorverdovende stilte.

Haar aanklagers - Schriftgeleerden en Farizeeën - maakten zich schuldig aan grove schending van de rechtsprocedures zoals voorgeschreven door het Sanhedrin. Geen getuigenverhoor, geen wederhoor, geen zorgvuldig onderzoek. Hun intentie was duidelijk: deze vrouw was slechts het middel. Hun doel was Jezus zelf - zij wilden Hem vangen op een misstap tegenover de Wet van Mozes.

Maar te midden van het rumoer daalde er een ongenadige stilte neer. Jezus sprak geen woord. In plaats daarvan boog hij zich neer en schreef op de aarde. Johannes vermeldt niet wat hij schreef en dat heeft tot veel speculaties geleid. Sommigen, zoals Augustinus, denken dat hij de namen van de aanklagers noteerde of hun eigen zonden (vergelijkbaar met Jeremia 17:13: "Allen die U verlaten, zullen te schande worden, wie zich van Mij afkeren, worden in de aarde geschreven."). Dat mysterieuze geschrijf op de grond... het blijft intrigerend dat de Bijbel het niet uitlegt. Misschien wel omdat het niet gaat om de letters, maar om de stilte waarin iedereen tot zichzelf komt. Stilte is dikwijls krachtiger dan woorden en dat zegt ook iets over hoe God soms spreekt. Niet altijd met bombast, maar vaak in de zachte stem (Genesis 3: 9; 1 Koningen 19:12).

In dat licht bezien kan Jezus' schrijven gelezen worden als een symbolische aanklacht tegen zijn beschuldigers - een teken van hun ontrouw aan het verbond maar Johannes geeft geen duidelijk antwoord op **wat** Jezus schreef wat doet vermoeden dat **het doel** van zijn schrijven belangrijker was dan **het onderwerp** van **wat** hij schreef. Dit verhaal is een relaas van genade en wijsheid en geen kroniek van veroordeling. Zou hij de vrouw de hand reiken en haar de weg tot een herboren tonen en de Schriftgeleerden - de aanklagers - de spirituele dood injagen? Met het in de aarde schrijven daagt hen uit om na te denken over hun optreden en hun reactie en het in alle stilte verlaten van het toneel, laat zien dat zij zelf overtuigd zijn van hun hypocrisie (cfr. vrs. 9). Jezus veroordeelt ook hen niet expliciet maar biedt hen op een bedekte manier ook een kans om tot inkeer te komen. Hij bracht hen terug naar de bedoeling van de Wet: niet de blinde toepassing, maar een leven van liefde tot God en de naaste - een beleven van die bevrijdende Woorden. Misschien werden zij zich bewust dat Jezus in dezelfde aarde schreef waaruit de mens gevormd werd en dat uit dezelfde aarde hun Schepper hen kon hervormen [5].

Dan spreekt hij: *"Wie van u zonder zonde is, werpe als eerste de steen naar haar"* [6]. Geen afwijzing van de Wet, maar een diepere toepassing. Jezus houdt hen een spiegel voor en confronteert hen met hun eigen menselijkheid, hun eigen gebrokenheid. Zijn oproep echoot de woorden van de profeet Micha: *"Er is jou, mens, gezegd wat goed is; je weet wat de HEER van je wil: recht doen, trouw betrachten en nederig wandelen met je God"* (Micha 6:8).

Wat hier gebeurt, is geen juridische verdediging - het is een ethische en theologische correctie. Jezus roept niet op tot wetteloosheid, maar tot barmhartigheid. In de rabbijnse traditie vinden we herhaaldelijk de oproep tot zelfonderzoek vóór men oordeelt over een ander (vgl. Mattheüs 7:3 - 5). In plaats van een doodvonnis uit te spreken, maakt Jezus de beschuldigers

zelf tot aangeklaagden - voor het gerecht van het geweten. Met zijn spreken en zijn schrijven ontmantelt hij hun eis tot veroordeling.

Langzaam verdwijnen zij, één voor één. Niet omdat zij overtuigd zijn van haar onschuld, maar omdat zij geconfronteerd werden met hun eigen schuld. Hun poging om Jezus in diskrediet te brengen, keerde zich tegen henzelf. Zij, die dachten hem op grond van de Wet te kunnen veroordelen, werden door hem - de vervulling van diezelfde Wet - met hun eigen tekorten geconfronteerd (vgl. Mattheüs 5: 17).

De confrontatie met de aangeklaagde

A. Niemand veroordeeld haar

De vrouw bleef achter. Johannes noemt haar niet bij naam - ze werd niet gedefinieerd door haar zonde noch door haar sociale status alsof hij wilde benadrukken dat door haar naamloosheid de genade onvoorwaardelijk is. Ze werd niet veroordeeld en ook niet vrijgesproken in juridische zin, maar ze werd wel verlost van het publieke oordeel. Want in deze ontmoeting werd iets zichtbaar van het hart van God: een rechtvaardigheid die niet zonder barmhartigheid bestaat - een barmhartigheid die tot waarachtige bekering leidt. Hoe moet ze zich gevoeld hebben toen ze beseftte dat haar aanklagers, zonder een vonnis te vellen, één voor één het toneel hadden verlaten? Alleen achtergebleven stond zij tegenover de man die met gezag de leraars van het volk - haar beschuldigers - met slechts enkele woorden had weggewezen (vgl. Johannes 7:45-46). Wat zou er nu met haar, de door het volk verworpene, gebeuren? Kwetsbaar en gebroken wachtte zij... op het vonnis, op de eerste steen, op de pijn... op de dood.

Jezus ziet in de vrouw geen verwerpelijk persoon. Hij treedt niet op als de leermeester die een leerling terechtwijst, noch als de rechter die een beklaagde ondervraagt. In haar herkent hij een mens in nood - een verloren schaap dat naar de stal geleid moet worden. Hij reikt deze *vermoeide en belaste* vrouw de hand, opdat zij rust zou vinden in een nieuw begin: een leven dat door de Schepper opnieuw aan de stervende mens wordt aangeboden - een wedergeboorte.

Wanneer Jezus haar toespreekt, confronteert hij haar niet met de aanklacht. Hij vraagt haar niet naar haar schuld. In plaats daarvan stelt hij een vraag die bevrijdend klinkt in plaats van beschuldigend:

Johannes 8:10-11

“En Jezus, Zich oprichtende, en niemand ziende dan de vrouw, zeide tot haar: Vrouw, waar zijn deze uw beschuldigers? Heeft u niemand veroordeeld?”

“En zij zeide: Niemand, Heere.” “En Jezus zeide tot haar: Zo veroordeel Ik u ook niet; ga heen en zondig niet meer.”

Deze woorden zijn geen vrijblijvende bemoediging noch een vrijspraak, maar ze weerspiegelen God's roepstem zoals die door de profeten en door Jezus zelf door de gehele Schrift weerklinkt. Ze zijn een pleidooi tot een opstanding van de mens die door de zonde gestorven is en afgesneden van Gods heerlijkheid.

Omdat onze vertalingen vaak de rijkdom van het Grieks, waarin deze perikoop is geschreven, niet volledig recht doen, loont het om de oorspronkelijke taal kort te belichten. De dialoog tussen Jezus en de vrouw beslaat slechts twee verzen, maar draagt een monumentale boodschap - een boodschap die sinds het begin van de schepping doorheen de Schrift weerklinkt als een gongslag:

In deze beide verzen valt de herhaling van twee sleutelbegrippen op: het woord “*niemand*” (drie keer genoemd - twee keer door Jezus, één keer door de vrouw) en het werkwoord “*veroordelen*” (tweemaal). Deze herhalingen zijn niet slechts taalkundige kenmerken, maar ze dragen ook een theologische betekenis - ze ondersteunen de opbouw en de boodschap van het fragment en ze herinneren aan de Joodse gewoonte waarin herhaling de betrouwbaarheid van een getuigenis onderstreept (vgl. Deuteronomium. 19:15).

In vers 10 lezen we: “En Jezus, Zich oprichtende, en ***niemand*** ziende dan de vrouw... heeft u ***niemand*** veroordeeld?”. Van de Nederlandse vertalingen is het vooral de Statenvertaling die dit vers correct en nauwkeurig weergeeft. In de brontaal, het Grieks, lezen we op deze plaats voor het woord “*niemand*” twee verschillende termen: **μήδεις (mèdeis)** voor “***niemand*** ziende dan de vrouw” en **οὐδείς (oudeis)** voor “***niemand*** heeft u veroordeeld”. Deze grammaticale nuance is veelzeggend voor de afsluitende structuur van deze perikoop.

Μήδεις (mèdeis) is een samenstelling van de ontkenning μή (mè - niet) en het telwoord εις (eis - één) en benadrukt dat iets of iemand helemaal ontbreekt of niet aanwezig is en dient bijgevolg als volgt vertaald te worden “*zelfs niet één, geen enkele*”. Johannes gebruikt deze term om de nadruk te leggen op de absolute afwezigheid van de aanklagers en bijgevolg de volledige afwezigheid van enige beschuldiging. Het geeft aan dat Jezus' reactie - geworteld in zijn kennis van de Thorah - de aanklagers confronteerde met hun bedrieglijke bedoeling hem te beschuldigen en voor het Sanhedrin te brengen (cfr. Johannes 8: 6). Hun publieke aanval keerde zich tegen henzelf. In plaats van een versterking van hun positie, volgde een beschamend zwijgen. Hun terugtrekking uit de scène is veelzeggend: enkel stilte kon hun gezichtsverlies nog enigszins beperken. Deze stilte grendelt de weg van de Joodse Wet, de Halakhah, af en opent de toegang tot de goddelijke Wet, de Thorah, waarin genade gebeiteld is.

Οὐδείς (oudeis) is eveneens een samenstelling van het ontkennende bijwoord "οὐδ" (oud – niet) en het telwoord "εις" (eis – één). In tegenstelling tot "μήδεις" (mèdeis), dat een absolute ontkenning uitdrukt, heeft "οὐδείς" een subtielere, meer algemene betekenis. Johannes gebruikt dit woord om de vrouw in haar moedeloosheid te beschrijven. Haar aanklagers hebben het toneel verlaten zonder hun eis tot steniging door te zetten. Ook de omstanders, de schare die door Jezus onderwezen werd, zijn omhuld door een indrukwekkende stilte. Voor hen was dit een aangrijpende les, waardoor de rechtvaardiging van steniging geen morele verplichting meer was [7].

Niemand klaagt haar aan... niemand veroordeeld haar. Wat we horen is slechts een geladen stilte die ruimte laat voor genade.

In de brontaal wordt voor het werkwoord dat met "veroordelen" is vertaald, het begrip “**κατα-κρίνω**” (kata-krinoo) gebruikt. Net als de vorige begrippen is dit een samenstelling, namelijk van het benadrukkende voorvoegsel “**κατά**” (kata – tegen) en het werkwoord “**κρίνω**” (krinoo), dat primair “**afschieden**” of “**afzonderen**” (e.g. een schuldige van de gemeenschap afzonderen) betekent en die pas als afgeleide (juridische) betekenissen “**een oordeel vellen over goed of kwaad**” of “**een definitief vonnis vellen**” in casu “**dood door**

steniging” meekrijgen. In deze context verwijst het naar een categorisch oordeel, waarbij “**de zonde waarvan zij beschuldigd werd, met de dood door steniging bestraft moest worden**”. Ik ben echter van mening dat we ons hier niet mogen beperken tot de eis van de aanklagers om dat categorisch oordeel te vellen. Naast de afgeleide (juridische) betekenissen, de eis tot de doodstraf, mogen/moeten we zeker de primaire invulling van het werkwoord “κρίνω” (krinoo), namelijk “(een schuldige van de gemeenschap) **afschieden - afzonderen**”, in het afsluitende woord dat Jezus tot de vrouw richt, als een duurzame relevantie in beraad nemen. De cruciale vraag in dit verhaal is of God - de Schepper van hemel en aarde, de God die de mens vormde tot een bewust handelend wezen en hem het leven schonk - de fysieke of spirituele dood zou eisen van de opstandige zondaar.

B. Ook Jezus veroordeelt niet: een oproep tot wederopstanding [8]

Jezus verzekert de vrouw dat ook Hij haar niet veroordeelt, maar voegt er iets heel belangrijks aan toe: “*Ga heen en zondig niet meer*” Het niet-veroordelen en het “*ga heen en zondig niet meer*” zijn geen twee afzonderlijke boodschappen, maar vormen één geheel. Het benadrukt de eenheid van genade en oproep tot bekering: vergeving is geen eindpunt, maar een nieuw begin. Ook hier, zoals zo dikwijls in het Hebreeuwse taaleigen, vinden we een herhalende uitspraak om de intensiteit en het gewicht van de boodschap aan te tonen.

Wanneer Hij zegt dat ook Hij haar niet veroordeelt, bevestigt Hij dat Hij niet kiest voor de doodstraf door steniging. Maar Hij gaat veel verder: zoals eerder uitgelegd, betekent het Griekse begrip κατακρίνω (katakrinoo) in zijn oorspronkelijke betekenis “(een schuldige) *van de gemeenschap afschieden – afzonderen*”. Hiermee toont Hij aan dat Hij haar niet verstoot uit de gemeenschap. Hij maakt van haar geen paria, maar bevestigt haar als een volwaardig lid van de samenleving. Hij brengt het verloren schaap terug naar de kudde (Lucas 15: 1 - 7).

Hij bevestigt haar niet alleen als een volwaardig lid van de samenleving maar hij opent voor haar de deur naar haar wedergeboorte. Het “*Ga heen en zondig niet meer*” is niet zo maar een vrijgeleide naar huis te mogen gaan. Integendeel. Het is een oproep tot bekering - een oproep tot wederopstanding. In de grondtekst lezen we voor “*Ga heen*” het Griekse werkwoord πορευομαι (poreuomai) dat letterlijk “*gaan*” “*zich voortbewegen*” betekent maar in deze context krijgt dit woord een diepere, spirituele betekenis namelijk “*een zich losmaken van de plaats van de confrontatie*”: het is een morele oproep tot vergeving. Het is geen vlucht uit de realiteit maar een zich keren naar een nieuw begin. De toevoeging “*zondig niet meer*” bezorgt het “*ga heen*” een uitgesproken ethische en spirituele wending. Samen vormen deze woorden een krachtig appel tot een ethische en morele hernieuwing en spirituele opstanding die ingebed ligt in de vergevende houding van Jezus - een houding die haaks staat op de veroordelende gedrevenheid van haar religieuze en sociale omgeving. [9].

Slotbeschouwing

De geschiedenis van de overspelige vrouw is veel meer dan een illustratie van Jezus' barmhartigheid. Ze onthult de spanning tussen wet en genade, tussen rechtspraak en gerechtigheid, tussen uiterlijke zonde en innerlijke integriteit. Jezus weigert mee te gaan in een systeem dat zich voedt met schaamte, uitsluiting en de hypocrisie van selectieve verontwaardiging. In plaats daarvan toont Hij een radicaal andere weg: die van zelfinzicht, vergeving en herstel.

Het is veelzeggend dat de vrouw in dit verhaal geen naam heeft. In zekere zin staat zij symbool voor allen die beschuldigd, veroordeeld of verstoten worden – ook vandaag de dag. Het verhaal confronteert ook de aanklagers, toen én nu: wie zonder zonde is, werpe de eerste steen. Hiermee wordt de vraag naar gerechtigheid omgekeerd: die begint niet bij de ander, maar bij onszelf.

Wat begon als een valstrik voor Jezus, werd een moment van openbaring. Niet alleen over de aard van Gods oordeel, maar vooral over de kracht van Zijn genade. Dat deze tekst, ondanks haar omstreken geschiedenis, bewaard is gebleven, lijkt geen toeval. Ze nodigt iedere lezer uit om opnieuw te kiezen: voor vergelding of voor vergeving, voor beschuldiging of voor bevrijding – en daarmee voor de geest die leven geeft in plaats van de geest die doodt.